

# m ü z i k b e l g e l i ğ i

ders BELGELİĞİ müzik kolu çalışmaları

sayı: 8

17 Mayıs 2007

Resim sanatının müzikle bağlantısını araştırır, doküman toplar, örnekleri kapsama alanına alır ve derler, derlenen yazılır.

## Ahmet Adnan

# SAYGUN

"Atatürk devrimleri içinde en zor olan hangisidir?" bir sohbet sırasında bu soruya verdiği cevaplerden duyuruca bir yanıtlarınca Atatürk kendisini kendisi şöyle tanımlar: "En zor devrimimiz müzik devrimidir" dedi ve yanıtının nedenini de açıkladı: "Çünkü müzik devrimi kişiye önce kendiliğinden dayatılmıyordu, sonra da yeni bir alana yönelmeyi gerektirirdi" dedi. "Çok zorlar ama yapılacaktır." Atatürk böylece zor bir devrimin neden ve nasıl yapılması gerektiğini ise, 1 Kasım 1934 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni açış konuşmasında anlattı: "Bir ulusun yeni değişikliğinde bu müzikte değişikliği alabilmek lazımdır. Bugün evsane dinletmeye gelenler müzik bilmirler. Onun için yüz aşırtıcı değerde emekler çok uzaktır. Bunu açıkça bilmeliyiz. Üstelik her duygulan düşünceyi anlatan sesleri toplamları, onları için önce son müzik kurallarını göre işlemek gerekir. Türk müziği ancak bu yolla yükseltilir, evrensel müzikte yerini alabilir."

20. yy'nın başı, çıkan Osmanlı İmparatorluğu ile yeni bir müzik doğurmuş müziker: Türkiye Cumhuriyeti Genç Cumhuriyet, İsmet Paşa'nın yeni alan müzikçilik esasları üzerine kurulmuştu ve bu yeni cumhuriyetin ilk önemli bestecilerinden biri Adnan Saygun'du. Saygun sıradan Türk Beşleri diye tanınan en önemli bestecilerin arasında yer alır. Saygun 1907'de doğmuş ve neredeyse yaptığı alan Türkiye Cumhuriyeti ile beraber büyümüş, cumhuriyetin başta gelen bir müzik eğitimcisi, etnomüzikoloğu ve bestecisi olmuştur. Saygun Ses ve Tel Birliği(1940) ve Folklor Araştırma Kurumu(1955) gibi önemli kuruluşleri derneklerin kurulmasında fiil rol oynamıştır. Etnomüzikolojik alandaki araştırmaları da, Türk Makamlarını ve Pentatonik Modları her halk müziğindeki her bir Türk türündeki çeşitlerini aydınlatmıştır. Kendi bestelerinde Saygun, çağlı modlar dışında, folklor araştırmalarından topladığı örnekleri de yer almıştır. Besteci milletimizin



kendi müziğini hak ettiği inancı ve arından bu doğrultuda Türk halkının karakterini inceleyerek yaratılan yapıtlar bırakmıştır. Adnan Saygun, hayatını Türk halkına evrensel sanat müziğini öğretmeye adanmış ve idealleri, genç Cumhuriyetimiz önderi Mustafa Kemal Atatürk'ün fikirleri ile aynı çerçevede yer almıştır: Türk milletini kendi köklü karakterine ancak Osmanlı kimliğini unutturmak ulaşılabildi.

Osmanlı İmparatorluğu çöküşüyle ve Türkiye Cumhuriyeti, Türk milletini temsil etmekteydi. Cumhuriyet, yeni devlet ve kuruluşları yoluyla Türk halkını tek güç haline getirmişti. Osmanlı'nın seçtiği ve entelektüel denetlenecek tabakası zamanın Sanat Müziğini dinleyip izlemekteydi. Halkın büyük çoğunluğu ve özellikle kimsi kesim ise kendi türlerini yaratmaktadı: Halk Müziği. Osmanlı Döneminde toplumun üst kesimleri ağdalı ve zor, diğer kesimleri ise sade bir müzik ve edebiyat tercih etmekteydi. Saygun ise, Cumhuriyet idealini doğrultusunda Türk Halkının müziğini kendi yerinde araştırmaya ve eserlerini bu değerler üzerine kurmuştu.

Halk müziği, Sanat Müziğinin makamlarından çok da uzak olmaması beraber sadeliği hiç kaybetmemiş ve Saygun'un amacı klasik müziği bu ölçülerde kullanarak halkın müziği haline getirmek olmuştur.

Saygun'un eserleri Türk halk müziğinin çağlı eserlerini içerir. Bunların arasında ritmik, modlar, makamlar, halk müziğinin söyleme tarzları ve danslar yer almaktadır.

## AHMED ADNAN SAYGUN

Sayguno ilke arıyan şapote alene öğrencileri seçtiğin il öyü, 1947'de Fethi Paşa'ı ailemize Lercanlar ocağında tanıştırdı. Yusuf Erzurumluoğlu'nun öğrencileridir. Saygun, etnomüzikoloji alanında pek çok inceleme yapmış, en önemli ve mod-ül müzikler üzerine yaptığı araştırmalar bugün İsmetpaşa'ya çözümlenmiş müzik çalışmalarıdır. Saygun, etnomüzikoloji alanındaki çalışmalarıyla Türkiye'nin ilk etnomüzikoloğu olarak kabul edilir. Atatürk'ün fikirleri ile aynı çerçevede yer almıştır: Türk milletini kendi köklü karakterine ancak Osmanlı kimliğini unutturmak ulaşılabildi. Osmanlı İmparatorluğu çöküşüyle ve Türkiye Cumhuriyeti, Türk milletini temsil etmekteydi. Cumhuriyet, yeni devlet ve kuruluşları yoluyla Türk halkını tek güç haline getirmişti. Osmanlı'nın seçtiği ve entelektüel denetlenecek tabakası zamanın Sanat Müziğini dinleyip izlemekteydi. Halkın büyük çoğunluğu ve özellikle kimsi kesim ise kendi türlerini yaratmaktadı: Halk Müziği. Osmanlı Döneminde toplumun üst kesimleri ağdalı ve zor, diğer kesimleri ise sade bir müzik ve edebiyat tercih etmekteydi. Saygun ise, Cumhuriyet idealini doğrultusunda Türk Halkının müziğini kendi yerinde araştırmaya ve eserlerini bu değerler üzerine kurmuştu.

## ATATÜRK MÜZİK DEVRİMİ VE ADNAN SAYGUN

Atatürk, on yedinci ve on sekizinci yüzyılda doğan yapıtlar içinde büyük bir gelişme gösterirken sonra, on dokuzuncu yüzyılın ikinci yarısında liberalen gelişimini ve gelişmiş yitmiş olan musikiimiz "Türk'ün müzikli ruh ve hissiyatına kıl" bulmuştu. O, Türk toplumunu yeni ve çağdaş bir yapıya hazırlıyordu. Toplumun çağdaşlaşmasında ona eşlik, hatta öncülük edecek musikiimiz geleceği konusunda yeniliği görüşler öne sürüyor "Bizim hakiki musikiimiz Anadolu halkında işlenmiştir" diye yazıyor "bu" diye yazıyor. O'na göre hayat musikiydi. Ancak musikiimiz sadece "şeyin-i musiki" idi.

Batı'da yüzyıllardan beri kullanılan nota yazısını ihmal ettiği, estetik olarak ilgisizliği hakiki olduğu musikiimizde, kulaktan yaratılmasıyla-akılma geleceği sonucu,

büyük formdaki eserler yerlerini küçük şerhî türlerine bırakmıştı. Yarabada kutsalılık hakimdi. Blindizi gibi, çoksesli müziğe yöneliş, 1931'de İL Mahmut döneminde "Muzika-i Hattayun"ın kurulmasıyla başladı. Bu dönemde nota yazısı da geliştirilmeye başlandı. Ne var ki bütün bu gelişmeler yitmezdi. Balı namlarına uygun eğitim veren tek bir kurum yoktu. Gelişme kapını açmazdı. Burada esas alınacak "öz" beldiydi. Ancak biçimsel kırkık, Türk halktan derin düşünce ve duygularını, işe duyularını, iç zenginliklerini içeren bu özne, çağdaş ve evrensel boyutlarda işlenmesine yetmiyordu. İleride "Ulusal Türk Müziği'nin kuruluşun olacak ve evrensel müzik değerlerine nice eserler katacak Ahmed Adnan Saygun ve "Türk Beşleri'nin diğer üyelerinin 1920lere doğru aldıkları miras buydu. Türk müzik devriminin öncüleri olmaları için, 1927'den başlayarak yurt dışında eğitime gönderilmişlerdi. 1907'de İzmirde doğan Saygun da, büyük ölçüde kendini yetiştirdikten, ilköz ve ilse müzik öğretmeniği görevlerinden sonra, 1928'de Maarif Vekâletince açılan sınavı kazanarak, Paris'e gönderilmişti.



Atatürk'ün, 1934 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni açış konuşmasındaki sözleri, Türk müzik devriminin ilkeleteri ortaya koyuyordu. O tarihte Saygun 27 yaşındaydı. Dört yıl önce yani 1930'da, Paris'de Opus 1 sıra numaralı eserini vermiş, büyük orkestra için "Divertissement" başlıklı bu eser, kendisinin Türkiye'ye döndüğü 1931 yılında Paris'te, daha sonra Varşova'da seslendirilmişti. Eser böylece, Cemal Reşit Rey'in 1925'te yine Paris'te

seslendirilen ki eserinden başka, yurt dışında seslendirilen üçüncü Türk orkestra eseri olarak müzik tarihimize geçmiştir.

Saygun, 1931 yılında Musiki Maalim Mektebi'nde hocadır. Kontrapunt ve teori dersleri vermektedir. Genç yetene derlerini, geleceğin bestecilerinin sorumluluğunu üstlenmiştir. Besteciliğinin yanında Türk Halk Müziği alanında çalışmalar yapmıştıdır. "Türk Halk Bilimleri Kurumu"nun kurulması önerisini bu dönemde geliştirdi. Atatürk tarafından da benimsenen bu özne, ne yazık ki çeşitli sebeplerle ileride ilgili kurumlarda hayata geçirilmez.

Karşılaştığı kimi gözüklere karşın O, halk müziği alanındaki araştırmalarını sürdürülecek ve öle yarıdan, sahnelenen ilk Türk Operası "Özsoy" Türk müzik yapımına kazandıracaktır. Eser, İsmâ Sahin'in özenli ziyareti minasabeyle sahnelenmek üzere 1934 yılında Atatürk tarafından istenmiş, konusu da Atatürk tarafından verilmiştir. Saygun eseri bir ay içinde tamamlar. Atatürk bu hamleyle Cumhuriyet devrimlerinin ve çağdaş Türk toplumunun kuruluşunu amaçlamıştır. Karşı zamana ve devrin güç koşullarına karşın büyük bir başarı kazanılmıştır. Atatürk bu gelişmeyi "bir inkılap hareketi" olarak nitelendirir.

Saygun'un fidesiyle Atatürk artık "İnsan ruhunun kamaşıklığı karşısında, dinmiş, gönül, sesiz, duyus ve telefikünün dönüştürme yükseltilecek ve Türk ulusunun insanlık öyküsü yanında büyük atımlara gürülecek olan" eserleri bekliyordu. Bu nedenledir ki "Özsoy" Operasının yaratılacağı "bir inkılap hareketi" olarak nitelendirilmiştir.

Türk Müziği Saygun ve arkadaşlarıyla, yeni bir sanat anlayışına yönelmiştir. Çoksesli biçimlerle "her tür beşeri duyguların dile gelebilecek, insan ruhunu gözleme açılabilir olacak bir sanat"ı amaçlamıştır çalışmalarında Saygun. Özümlü halktan alan çoksesli bir müzik... Çağdaş anlamda evrenselliğe ulaşabilmek "Türk Ulusal Müziği'nin en önemli yaratıcılarındandır Saygun.

1934 yılının sonlarında yine Atatürk'ün isteğiyle "Taşbebek" Operasını bestelendi. 1935'te Ünlü Meclis müzikolog ve besteci Baki Barak ile Anadolu'da derinleşer yazdı bir çok halk türkülerini notaya aldı. 1942'de en önemli yapıtlarından biri olan, ilk Türk oratoryosu "Yarın Emre"yi tamamladı. Bu eserde Saygun'un, çağdaş yönelimle birinci verim döneminden, çizgisel yazı ve modal bir amana

arayışının kaynaştığı bölünmüş bir ikinci verim dönemine açıldığı kabul edilir.

[Ahmet Adnan Saygun'un 1982 yılında bestelen "Atatürk ve Musiki-Osmank Birlikte, Osmank Soens" başlıklı kitabının özetidir.]

"Atatürk'ün güzel sanatlar ve musiki konularındaki görüşlerini kavrayabilmek için, Osmank sadece bu konuda dediklerini değil, Türkiye Cumhuriyeti'nin doğması, kalınması ve çağdaş uygar dünyaya parfüll yerini alması için, hayati boyunca yaptıklarını ve söylediklerini bir bütün olarak ele almak zaruret vardır. Ancak ondan sonraki ki, Osmank görüşlerini kavrayabilmek. Böyle yapıyorlarmı ve sinsi maksatlarla Atatürk'ün sözlerini yorumlayarlarmı kişileri olmaları, Türk toplumuna zararlarımlarına İrsal verilmemesi gerekir."

## Özsoy Destanı Operası

3 Perdelik bir opera olarak bestelenmiştir. Konu Türkiye, Orta Asya'dan başlayan ve Anadolu'da yeni bir devlet kurmalarına kadar devam eden tarihi süreçin, gelişimini ve Türk - İnan halklarının kardeşliğini içermektedir. 1934 yılında Atatürk'ün isteği üzerine bestelenmiş, konusu da Atatürk tarafından verilmiştir. 1982 yılında, Atatürk'ün 100. doğum yılı minasabeyle, tam 48 yıl sonra tekrar sahnelenmesi söz konusu olduğunda, Saygun bu 3 perdelik operayı, 1 perdelik bir özel haline dönüştürmüştür. Ayrıca yine Atatürk tarafından Özsoy'un beşinci üzerine sipariş edilen "Taş Bebek" Operasının, "Şiir Rakı" müziğini "Özsoy" ile eklemiştir. Bu destan opera tarzı, 1 eser önce, Büyük Alman opera bestecisi, R. Wagner'in yaratıcısı olduğu yeni bir tür olan "Gesamtkunstwerk" (tüm sanatların birleşimi) Türkiye'de uygulanan ilk örneğidir.

KIN  
DÜZ

Karlılar Müziği Çalgıma Grubu :

Gölan Dalkıran

Melâk Hıncı

Kalkınmadan dolayı Özy. Giv. Dr. Özcan Çoban'le işbirliği ederiz

ders  
**BELGELİĞİ**

<http://mizozca.marmara.edu.tr/~w/iletisimbolgeci/>

[www.belgeligi.com.tr](http://www.belgeligi.com.tr)